

| „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, tom 66 (122), SKwP, Warszawa 2012, s. 75–85.

Sprawozdawczość zintegrowana: koncepcja raportowania osiągnięć przedsiębiorstwa na miarę XXI wieku

Katarzyna Kobiela-Pionnier *

Wprowadzenie

Obecny model finansowy, stanowiący podstawę raportowania, ukształtował się w erze gospodarki industrialnej, w której wartość firmy w dużej mierze była uzależniona od posiadanych przez nią aktywów rzeczowych i finansowych. Model ten wydaje się jednak coraz mniej użyteczny na potrzeby raportowania w XXI wieku. Posłużmy się przykładem spółek z nowojorskiego indeksu Standard&Poor's 500: wycenione w sprawozdaniu aktywa rzeczowe i finansowe stanowiły w 1975 r. 83% całkowitej wartości tych spółek, natomiast w 2009 r. jedynie 19% ich łącznej wartości (IIRC, 2011, s. 2). Prowadzone liczne badania wskazują, że za decydującą część wartości rynkowej jednostki odpowiadają składniki niematerialne, z których tylko niektóre są prezentowane w sprawozdaniu finansowym. Kluczowe elementy niefinansowe to m.in. zasoby naturalne, ludzkie, środowiskowe oraz model biznesowy i styl zarządzania, przekładający się na stosowaną długoterminową strategię i podejmowane ryzyko.

Na tym tle coraz wyraźniej zarysowuje się tendencja w kierunku powiązania informacji generowanych zarówno przez system rachunkowości finansowej, jak i zarządczej. Idea zintegrowanego raportu¹ ma na celu stworzenie jednego, wspólnego sprawozdania, którego celem byłoby wskazanie procesu tworzenia wartości w przedsiębiorstwie.

Celem artykułu jest prezentacja koncepcji zintegrowanego raportowania oraz odpowiedź na pytanie, jaką przyszłość w obliczu globalnej gospodarki, w której podstawę sprawozdawczości stanowi obecnie przede wszystkim system MSSF / MSR, ma wizja powiązanej, narracyjnej sprawozdawczości przedsiębiorstwa. Podstawę referatu stanowią publikacje anglojęzyczne, w tym przede wszystkim dokument dyskusyjny dotyczący założeń koncepcyjnych jednego raportu, jak również liczne artykuły z lat 2010–2012, promujące jego ideę i funkcjonowanie.

* Mgr Katarzyna Kobiela-Pionnier, doktorantka, Kolegium Zarządzania i Finansów, Szkoła Główna Handlowa, e-mail: k.pionnier@gmail.com

¹ Pojęcia „sprawozdanie zintegrowane”, „zintegrowany raport” i „jeden raport” są stosowane w tekście zamiennie.

1. Wartość dla właścicieli *versus* wartość dla wszystkich interesariuszy

Od lat 80. ub. wieku w teorii finansów, ekonomii i zarządzania dość zgodnie uważa się, że akcjonariusz /inwestor jako dawca kapitału finansującego funkcjonowanie jednostki, ponosząc największe ryzyko spośród wszystkich interesariuszy, ma prawo oczekiwać odpowiedniej stopy zwrotu z zainwestowanego kapitału. Wynagrodzenie to ma rekompensować koszty utraconych korzyści ponoszone w wyniku rezygnacji z ulokowania kapitału w alternatywnej inwestycji o porównywalnym poziomie ryzyka (Michalak, 2010, s. 451–452). W efekcie uznaje się, że ostatecznym celem działalności przedsiębiorstwa jest maksymalizacja jego wartości (a tym samym bogactwa jego właścicieli), tożsamego z maksymalizacją wartości kapitału własnego. Koncepcja wartości dla właściciela głęboko zakorzeniła się przede wszystkim w anglosaskiej praktyce gospodarczej.

Oponenci koncepcji *shareholder value* wskazują, że zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa w dłuższym okresie wymaga uwzględnienia w ramach celów przedsiębiorstwa wartości istotnych dla wszystkich grup interesów powiązanych z przedsiębiorstwem (*stakeholders*). Koncepcja ta zyskała zwolenników zwłaszcza w obszarze kontynentalnego modelu finansowania, jednakże w ostatniej dekadzie również sami Amerykanie dostrzegli jej zalety, akcentując je szczególnie mocno na fali głośnych afer księgowych w Stanach Zjednoczonych na początku XXI w. W zbiorze esejów o społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw Ch. Handy zwraca uwagę, że „zgodnie z prawem osoby finansujące działalność przedsiębiorstwa są jego właścicielami, a pracownicy są traktowani jako własność i księgowani w kategorii «koszty». Takie ujęcie mogło być właściwe we wczesnym okresie rozwoju przemysłu, nie odzwierciedla ono jednak rzeczywistości. Obecnie do najważniejszych zasobów przedsiębiorstwa zalicza się coraz częściej pracowników, którzy wnoszą do niego swój czas i talent, a coraz rzadziej akcjonariuszy, angażujących tylko na jakiś czas swoje pieniądze” (Handy, 2007, s. 74).

W XXI w. na znaczeniu zyskują przedsiębiorstwa, które skupiają swój potencjał w formie działań, zasobów i kompetencji na budowaniu i integracji wielu wymiarów wartości w zarządzaniu: wartości dla właściciela, wartości dla klienta oraz wartości dla innych interesariuszy. Z wyjątkiem sytuacji, gdy jednostka zajmuje na rynku pozycję monopolistyczną, nie jest możliwe maksymalizowanie wartości przedsiębiorstwa dla właściciela bez np. właściwego zaspokojenia potrzeb klienta, ponieważ w przeciwnym wypadku nastąpi utrata źródeł bieżącego finansowania.

Menedżerowie wysokich szczebli zarządzania dobrze zdają sobie sprawę z tego faktu; w badaniu przeprowadzonym przez *American Institute of Certified Public Accountants* (AICPA) i *Chartered Institute of Management Accountants* (CIMA) na pytanie o to, kto w najbliższych latach będzie wywierać największy wpływ na kształt przedsiębiorstwa, na pierwszym miejscu został wskazany klient (*Rebooting Business*, 2012, s. 5–6). Jednocześnie w tym samym badaniu, na pytanie o kluczowe czynniki kreujące wartość przedsiębiorstwa, ankietowani prezesi i członkowie zarządów firm wskazywali kolejno: • relacje z klientami (12%) • wiedzę i kapitał

ludzki (11%) • technologię (10%) • aktywa finansowe (10%) • wizję strategiczną (9%) • własność intelektualną (9%) • relacje z dostawcami (9%) • procesy (8%) • aktywa produkcyjne (8%) • wartość dla akcjonariusza (7%) • zasoby naturalne (7%). Co warte jest podkreślenia, wskazane czynniki niematerialne stanowiły aż 68% odpowiedzi, natomiast zasoby tradycyjnie kojarzone ze sferą finansową (aktywa finansowe, produkcyjne, naturalne oraz wartość dla właściciela) stanowiły jedynie 32% wskazań.

Na tym tle zrozumiąca wydaje się tendencja do uwzględnienia, w ramach tworzonego sprawozdania, nie tylko informacji finansowych, lecz również innych istotnych czynników, które są trudne do skwantyfikowania, lecz wywierają często decydujący wpływ na pozycję rynkową przedsiębiorstwa.

2. Nowe inicjatywy w sprawozdawczości przedsiębiorstw

Koncepcja sprawozdawczości zintegrowanej jest ideą stosunkowo młodą, o czym świadczy krótka historia odpowiedzialnych za nią instytucji, tym niemniej dobrze wpisuje się w kolejne etapy rozwoju sprawozdawczości przedsiębiorstwa. Pierwszym kamieniem milowym było powstanie w 2004 r. organizacji Rachunkowość dla Zrównoważonego Rozwoju (*Accounting for Sustainability – A4S*) pod patronatem Karola, księcia Walii.

Celem działania tej instytucji jest pomoc różnym organizacjom we wspólnym opracowaniu praktycznych narzędzi umożliwiających właściwe powiązanie osiągnięć ekologicznych i społecznych ze strategią i wynikami finansowymi, a tym samym włączenie ich w codzienną działalność operacyjną i podejmowanie decyzji (*Prince's Accounting for Sustainability Project*, 2012). W następstwie projektu, rozpoczętego przez A4S w 2006 r. we współpracy ze środowiskiem inwestorów, przedsiębiorstw oraz organizacji pozarządowych liczących ponad 100 podmiotów (Druckman, Fries, 2010, s. 81), opracowano pierwotnie koncepcję sprawozdawczości powiązanej (*connected reporting – CR*), która ostatecznie przekształciła się w ideę sprawozdawczości zintegrowanej (*intergrated reporting – IR*).

W 2010 r. A4S oraz organizacja *Global Reporting Initiative* (GRI) powołały Międzynarodową Radę ds. Sprawozdawczości Zintegrowanej² (*International Integrated Reporting Council – IIRC*), w skład której weszli m.in. reprezentanci IASB, FASB i IFAC, środowiska rachunkowości, globalnych korporacji, rządów i międzynarodowych organizacji pozarządowych oraz przedstawiciele środowiska akademickiego. Za główne cele swojego działania IIRC przyjęła (KPMG, 2011, s. 19):

- wypracowanie porozumienia między rządami, instytucjami regulującymi obrót papierami wartościowymi, biznesem, inwestorami i organami ustanawiającymi standardy rachunkowości, aby sprostać wyzwaniom w zakresie zintegrowanego raportowania,

² Początkowo nazwa organizacji brzmiała: Międzynarodowy Komitet ds. Sprawozdawczości Zintegrowanej (*International Integrated Reporting Committee*).

- identyfikację nieuregulowanych obszarów priorytetowych i przedstawienie planu rozwoju,
- opracowanie całościowych ram koncepcyjnych sprawozdawczości zintegrowanej, określających jej zakres i kluczowe elementy,
- rozpatrzenie, czy standardy w tej dziedzinie powinny być dobrowolne czy obowiązkowe,
- propagowanie przyjęcia zintegrowanego raportowania w środowisku organów regulacyjnych i sporządzających sprawozdania.

Jeszcze przed oficjalnym powstaniem IIRC niektóre czołowe korporacje podjęły próbę stworzenia jednego raportu; z początku były to przedsiębiorstwa europejskie: francuski gigant ubezpieczeniowy Axa, niemiecki koncern chemiczny BASF czy szwajcarski koncern farmaceutyczny Novartis. Ze strony amerykańskiej pierwszym przedsiębiorstwem był United Technologies Corporation w 2008 r., a w 2009 r. tym tropem podążyły American Electric Power and Southwest Airlines.

Niewątpliwym pionierem w zakresie sprawozdawczości zintegrowanej jest jednak duńska korporacja farmaceutyczna Novo Nordisk, która jako pierwsza na świecie stworzyła zintegrowany raport w 2004 r. i od tego czasu skutecznie buduje swoją przewagę konkurencyjną (Blesener, 2011, s. 29). Z prowadzonych analiz technicznych wynika, że w latach 2006–2010 wzrost cen akcji spółki trzykrotnie przewyższył wzrost cen akcji konkurentów oraz indeksu spółek farmaceutycznych NYSE Arca Index (Eccles, Armbrester, 2011, s. 16). W styczniu 2012 r. podczas Światowego Forum Ekonomicznego w Davos Novo Nordisk zostało uznane za najbardziej zrównoważone przedsiębiorstwo na świecie. (2012 *Global 100 List*, 2012).

Do tej pory, według danych *Global Reporting Initiative*, około 160 firm, kierując się wydanymi przez tę instytucję wytycznymi G-3 dotyczącymi sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju, opublikowało w 2010 r. raporty zintegrowane.

Krajem, który najbardziej zaangażował się w prace na rzecz prezentacji zrównoważonego rozwoju w pełnym sprawozdaniu rocznym jest Republika Południowej Afryki. *Integrated Reporting Committee of South Africa* (IRC SA) powstał w 2010 r. w celu stworzenia standardu i ustanowienia dobrych praktyk w zakresie sprawozdawczości zintegrowanej. Prace komitetu zaowocowały wydaniem w 2011 r. wytycznych w sprawie stosowania sprawozdawczości zintegrowanej. Obecnie, zgodnie z regulacjami giełdy RPA, wszystkie notowane spółki muszą przedstawić zintegrowany raport za rok obrotowy kończący się w marcu 2010 r. lub później, albo szczegółowo wyjaśnić przyczyny odstąpienia od tego obowiązku.

Z kolei we Francji ustawa w sprawie narodowego zaangażowania w ochronę środowiska, zwana również ustawą Grenelle II, zobligowała wszystkie jednostki, zarówno publiczne, jak i prywatne, zatrudniające powyżej 500 pracowników, m.in. do sporządzenia bilansu emisji gazów cieplarnianych w ramach rocznych raportów począwszy od 2012 roku (*Loi n° 2010–788*, 2010, art. 75). Nie można pominąć też wpływu Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej (*International Organization for Standardization* – ISO), która w listopadzie 2010 r. opublikowała normę ISO 26000, zawierającą wytyczne dotyczące społecznej odpowiedzialności biznesu (Verschoor, 2011, s. 13).

3. Istota jednego raportu

Sprawozdanie zintegrowane najprościej można określić jako pojedynczy dokument, zawierający jednocześnie kluczowe informacje finansowe i pozafinansowe zaprezentowane tak, aby odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób wywierają one na siebie wzajemny wpływ (Eccles, Krzus, 2010, s. 30).

Pełniejsze definicje proponują zarówno IIRC, jak i IRC SA. Zgodnie z definicją IIRC zintegrowany raport łączy w sobie istotne informacje na temat strategii, zarządzania, efektywności i perspektyw organizacji tak, by odzwierciedlić ekonomiczny, społeczny i środowiskowy kontekst jej funkcjonowania. Raport powinien przedstawić jasno i zwięźle sposób, w jaki przedsiębiorstwo jest zarządzane i jak tworzy wartość. W zamyśle IIRC zintegrowana sprawozdawczość ma połączyć najbardziej istotne elementy informacji przedstawiane obecnie w oddzielnych dokumentach (sprawozdaniu finansowym, komentarzu zarządu, nadzorze właścicielskim, informacji o wynagrodzeniach oraz ewentualnie elementach obejmujących zrównoważony rozwój) w spójną całość, a co najważniejsze uchwycić zachodzące między nimi relacje oraz wyjaśnić, w jaki sposób wpływają one na zdolność organizacji do tworzenia i utrzymania wartości w krótkim, średnim i długim terminie (IIRC, 2011, s. 2).

Z kolei w opinii IRC SA zintegrowany raport przedstawia „całościową opowieść” o przedsiębiorstwie, prezentując szerokiemu kręgowi użytkowników strategię, wyniki i działalność organizacji w taki sposób, aby uchwycić zdolność jednostki do tworzenia i podtrzymywania wartości w krótkiej, średniej i długoterminowej perspektywie. Sprawozdanie zintegrowane odzwierciedla przekonanie, że zdolność organizacji do tworzenia i utrzymania wartości jest oparta na elementach finansowych, społecznych, ekonomicznych i środowiskowych oraz jakości relacji z interesariuszami. Aby był on użyteczny dla zainteresowanych stron, raport powinien być napisany w jasny i zrozumiały sposób.

R. Eccles, wykładowca w Harvard Business School i jeden z pierwszych autorów koncepcji zintegrowanej sprawozdawczości, wskazuje przykładowe pytania, na które odpowie raport (Eccles, Armbruster, 2010, s. 14):

- ile energii zużyto na jednostkę produkcji;
- w jakim stopniu stosowanie programów efektywności energetycznej wpływa na zmniejszenie emisji dwutlenku węgla i niższe koszty produkcji;
- jaki jest wpływ programów szkoleniowych na zwiększoną wydajność pracowników, niższą rotację kadry i zadowolenie klienta;
- w jaki sposób lepsze zarządzanie ryzykiem utraty reputacji poprzez stosowanie zasad ładu korporacyjnego przyczynia się do wzrostu wartości i stabilności marki firmy;
- w jaki sposób zaspokajanie potrzeb innych interesariuszy, takich jak pracownicy (np. zwrot kosztów nauki), klienci (np. polityka przyjmowania zwrotów bez zadawania pytań) i społeczność (np. filantropia i przerwy na udział pracowników w wolontariacie), przyczynia się do tworzenia wartości dla akcjonariuszy i w jakim czasie;

– w jaki sposób zaspokajanie potrzeb innych zainteresowanych stron ma negatywny wpływ na wartość dla akcjonariuszy, przynajmniej w krótkim okresie (np. wypłaty wynagrodzeń wyższych niż u konkurentów)?

Wymienione dane, odpowiednio skwantyfikowane, jako odmienne od tradycyjnych metod pomiaru rezultatów działalności biorą pod uwagę długoterminową perspektywę, w której zasoby naturalne i ludzkie nie są jedynie narzędziem do realizacji okresowych planów wyniku finansowego.

W tym miejscu należy podkreślić, że raport zintegrowany nie oznacza prostej kombinacji rocznego sprawozdania finansowego z prezentacją informacji o społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa (*Corporate Social Responsibility* – CSR), ponieważ taka forma nie oddaje pełnego obrazu jednostki. Celem sprawozdania zintegrowanego jest ukazanie postępowania przedsiębiorstwa od przyjętej strategii do realizacji wyznaczonego celu, w której każdy kluczowy element (finansowy i niefinansowy) jest potraktowany w równy sposób. Ponadto dzięki raportowi każdy użytkownik, nie tylko inwestor, jest w stanie ocenić dokonania, wizję i przyszłe plany jednostki, biorąc pod uwagę własną perspektywę i indywidualne korzyści (KPMG, 2010, s. 5).

4. Projekt ram koncepcyjnych sprawozdania zintegrowanego

We wrześniu 2011 r. IIRC opublikowała materiał do dyskusji *Sprawozdawczość zintegrowana – komunikowanie wartości w XXI wieku (Towards Integrated Reporting – Communicating Value in the 21st Century)*³. Dokument przedstawia propozycję opracowania międzynarodowego modelu sprawozdawczości zintegrowanej, który w sposób jasny i prosty połączyłby podstawowe informacje dotyczące strategii firmy, modelu działalności, ładu korporacyjnego, osiągniętych wyników i perspektyw, odzwierciedlając jednocześnie gospodarcze, społeczne i środowiskowe warunki działania firmy oraz ułatwiał podejmowanie decyzji. Zdaniem autorów stworzenie nowego modelu sprawozdawczości jest konsekwencją postępujących zmian w sposobie prowadzenia działalności gospodarczej, tworzenia wartości w przedsiębiorstwie i warunków działania firm. Zmiany te są współzależne i odzwierciedlają m.in.: • trendy globalizacyjne • ożywienie polityczne na świecie w reakcji m.in. na problemy finansowe • rosnące oczekiwania dotyczące przejrzystości korporacyjnych systemów, sprawozdawczych oraz odpowiedzialności • faktyczny i potencjalny niedobór zasobów naturalnych • wzrost populacji oraz • problemy ekologiczne.

Na tym tle rodzaj informacji potrzebnych do oceny powiązań między przeszłą i obecną działalnością organizacji a jej przyszłym trwaniem wydaje się być znacznie szerszy niż jest to przewidziane w istniejącym modelu raportowania. Ponadto sprawozdawczość przestaje być spójnym systemem, a choć objętość dokumentów wciąż się zwiększa, najważniejsze współzależności między elementami finansowymi i pozafinansowymi pozostają nadal niejasne.

³ Cały niniejszy punkt artykułu został opracowany na podstawie wskazanego dokumentu.

Zintegrowany raport ilustrowałby powiązania między poszczególnymi obszarami sprawozdawczymi (finanse, komentarze zarządu, ład korporacyjny i polityka wynagrodzeń, zrównoważony rozwój), a także wyjaśniał sposób tworzenia i zachowywania wartości w organizacji w krótkiej, średniej i długiej perspektywie czasowej. Z jednej strony umożliwiłby analizę znaczących czynników zewnętrznych wpływających na sytuację firmy, z drugiej zaś zasobów i relacji, z których korzysta i które kształtuje firma, nazywanych „kapitałami”: produkcyjnym, ludzkim, intelektualnym, naturalnym, społecznym oraz finansowym. Raport pozwalałby również zbadać wzajemne oddziaływanie modelu biznesowego firmy i wymienionych kapitałów w procesie tworzenia i zachowywania wartości w czasie.

Autorzy dokumentu wyznaczają pięć podstawowych zasad, które zastosowano przy definiowaniu zawartości zintegrowanego raportu. Są to:

- 1) ukierunkowanie strategiczne (*strategic focus*),
- 2) dostępność informacji (*connectivity of information*),
- 3) nastawienie na przyszłość (*future orientation*),
- 4) uwzględnienie opinii interesariuszy (*responsiveness and stakeholder inclusiveness*),
- 5) zwięzłość, rzetelność i istotność informacji (*conciseness, reliability and materiality*).

Wymienione zasady należy stosować przy definiowaniu treści zintegrowanego raportu na podstawie związanych z nimi następujących kluczowych elementów:

- przeglądu organizacji i modelu biznesowego,
- kontekstu prowadzenia działalności, w tym opisu szans i ryzyk,
- celów strategicznych i strategii ukierunkowanych na ich osiągnięcie,
- ładu korporacyjnego i wynagradzania,
- zdolności do osiągania wyników,
- perspektyw na przyszłość.

Materiał do dyskusji przedstawia również najważniejsze korzyści ze stosowania sprawozdawczości zintegrowanej oddzielnie dla jednostek sprawozdawczych, organów prawodawczych, regulatorów, organizacji ustalających normy i standardy branżowe oraz pozostałych interesariuszy. Korzyści te to np. • poszerzenie zakresu informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych i lepsze dostosowanie informacji wykorzystywanych przez kierownictwo w procesie podejmowania decyzji • zwiększenie przejrzystości • skuteczniejsze zarządzanie ryzykiem • większe zaangażowanie interesariuszy oraz podniesienie poziomu ich zaufania • harmonizacja metodologii sprawozdawczych • redukcja kosztów i ułatwienie dostępu do kapitału dzięki zwiększeniu zakresu ujawnianych informacji.

Po stronie wyzwań stojących przed sprawozdawczością zintegrowaną IIRC wymienia: • dużą liczbę i zróżnicowanie lokalnych systemów prawno-regulacyjnych • zróżnicowanie obowiązków członków zarządu jako powierników majątku firmy w różnych jurysdykcjach • obawy o zakres odpowiedzialności członków zarządów, jeżeli sprawozdania mają być bardziej ukierunkowane na przyszłość, a także • konieczność tworzenia zasobów wiedzy i zbierania doświadczeń zapewniających osiągnięcie sukcesu w dłuższej perspektywie.

W opublikowanym dokumencie Rada wyraża nadzieję, że sprawozdawczość zintegrowana stanie się w końcu podstawową, powszechną formą sprawozdawczości. Niemniej jednak, biorąc pod uwagę przedstawione wcześniej wyzwania, wskazano inne, alternatywne metody wypracowywania raportów zintegrowanych, którymi mogą być:

- połączenie raportu o zrównoważonym rozwoju z komentarzem zarządu do pełnego sprawozdania jako pierwszy krok ułatwiający zrozumienie współzależności wyników osiąganych w różnych obszarach działalności,
- publikowanie skróconych, jednostkowych, zintegrowanych raportów jako dodatku do ustawowo wymaganych raportów lub sprawozdań rocznych,
- modyfikacja raportu o zrównoważonym rozwoju lub – w stopniu dopuszczalnym przez obowiązujące regulacje – komentarzy zarządu, oparta na podstawowych zasadach i elementach treści,
- przyjęcie przez firmę sprawozdawczości zintegrowanej jako podstawy sporządzania informacji zarządczej.

Mając na celu wspieranie rozwoju sprawozdawczości zintegrowanej IIRC wprowadziła program pilotażowy zachęcający firmy i inwestorów do eksperymentów i innowacji, aby następnie na podstawie zebranych doświadczeń i opinii opracować projekt standardu dotyczącego systemu międzynarodowej sprawozdawczości zintegrowanej.

5. Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej a kwestia sprawozdawczości zintegrowanej

Mimo że raporty i sprawozdania prezentowane poza sprawozdaniem finansowym są wyłączone z uregulowań MSSF, pewne ich zapisy odnoszą się do informacji, jakie jednostki nieobowiązkowo przekazują swoim interesariuszom. Na przykład MSR 1 *Prezentacja sprawozdań finansowych* wymienia raporty o wpływie jednostki na środowisko naturalne oraz sprawozdania o wytworzonej wartości dodanej (MSR 1, 2011, par. 14). Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB) ma jednak świadomość rosnącego znaczenia informacji pozafinansowych, czego przejawem jest opublikowanie w grudniu 2010 r. dokumentu *Praktyczne stanowisko: Komentarz zarządu*. Stanowisko nie jest częścią oficjalnych MSSF, w związku z tym jednostki mogą dość elastycznie dostosowywać przedstawione wytyczne do swoich potrzeb, otoczenia prawnego i gospodarczego.

Analizując cel i zasady opublikowanego dokumentu należy zwrócić uwagę, że wytyczne Rady biorą również pod uwagę szerszą, pozafinansową perspektywę funkcjonowania jednostki. W myśl wskazówek IASB komentarz zarządu powinien dostarczyć informacji, które pomogą użytkownikowi zrozumieć (*Praktyczne stanowisko*, 2011, par. 14):

- ekspozycję jednostki na ryzyko, jej strategię zarządzania ryzykiem i ich skuteczność,

- wpływ zasobów niewykazywanych w sprawozdaniach finansowych na działalność podmiotu,
- wpływ czynników niefinansowych na informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych.

W szczególności komentarz zarządu powinien uwzględnić kluczowe informacje dotyczące (*Praktyczne stanowisko*, 2011, par. 24): • charakteru działalności jednostki • celów zarządu i jego strategii przyjętych do realizacji • najważniejszych zasobów • ryzyka i powiązań jednostki • wyników działań i perspektyw oraz • najważniejszych metod wyceny i wskaźników stosowanych przez zarząd do oceny wyników działalności jednostki na tle założonych celów.

Wytyczne dotyczące komentarza zarządu, opublikowane przez IASB, są postrzegane w środowisku osób zajmujących się sprawozdawczością zintegrowaną jako ważny element na drodze jej wypracowania. Ponadto z badania przeprowadzonego przez IASB w 2011 r., mającego na celu zapoznanie się z opinią inwestorów na temat obecnych prac Rady, wynika, że spora ich grupa jest zainteresowana rozwojem sprawozdawczości zintegrowanej. Wyrazili oni nadzieję, że Rada bardziej zaangażuje się w kwestię zintegrowanego raportowania, ponieważ nie jest możliwe pełne zrozumienie sprawozdań finansowych bez poznania korzyści środowiskowych, społecznych i zarządzania ryzykiem, w obliczu których stają firmy.

Inwestorzy zwracają uwagę, że decyzje inwestycyjne nie są podejmowane wyłącznie na podstawie informacji finansowych i wskazują, że użyteczne byłoby zebranie sprawozdań finansowych (np. wydajność) i kluczowych informacji niefinansowych (np. model biznesowy i strategia). Ankietowani inwestorzy poparli też udział IASB w Międzynarodowej Radzie ds. Sprawozdawczości Zintegrowanej (IIRC) (IASB, 2012, s. 7).

Podsumowanie

Trudno zaprzeczyć, że sprawozdawczość finansowa w swojej obecnej formie staje się przedmiotem coraz szerszej krytyki, co było szczególnie widoczne w następstwie globalnego kryzysu finansowego w 2008 r. Wielu użytkowników sprawozdań finansowych nie potrafiło zrozumieć, dlaczego raportowanie zgodnie z ogólnie akceptowanymi zasadami sprawozdawczości finansowej (uwzględniając zarówno U.S. GAAP, jak i MSSF) zawiodło. Pojawiły się liczne pytania koncentrujące się wokół zagadnień wyceny posiadanych aktywów i właściwego ujawnienia ryzyka, związanego z działaniem jednostki.

Na tym tle pojawienie się koncepcji zintegrowanego raportu należy ocenić pozytywnie. Jak przedstawiono w niniejszym artykule, celem prac IIRC i innych powiązanych z nią instytucji, jest wytworzenie takiego modelu sprawozdawczości przedsiębiorstwa, który, uwzględniając w pełni zintegrowane informacje niefinansowe oraz finansowe, przedstawi wszystkim interesariuszom pełny, całościowy obraz podmiotu. Ponadto zostanie zniwelowana rosnąca przepaść między wartością księgową a rynkową licznych przedsiębiorstw, która w literaturze nie jest już

postrzegana jedynie jako chwilowa anomalia w zakresie pomiaru wartości, lecz zaczyna zyskiwać miano systemowego błędu nauki rachunkowości (Jaruga, Fijałkowska, 2003).

Jako znaczący sygnał należy odczytywać obecność w gremium Międzynarodowej Rady ds. Sprawozdawczości Zintegrowanej przedstawicieli Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości. Badania prowadzone w ciągu ostatnich kilku miesięcy przez IASB w ramach tzw. agendy dowodzą, że inwestorzy negatywnie wypowiadają się na temat rosnącego skomplikowania systemu MSSF, natomiast pozytywnie oceniają koncepcję sprawozdawczości narracyjnej, widząc w niej możliwą przyszłą ścieżkę rozwoju standardów (IASB, 2012, s. 7). Tym samym wydaje się, że sprawozdawczość zintegrowana, legitymująca się zaledwie trzyletnią zinstytucjonalizowaną historią, ma przed sobą niezwykle obiecującą przyszłość, z jednej strony ponownie zbliżając do siebie system rachunkowości finansowej i zarządczej, a z drugiej otrzymując mocne wsparcie ze strony najważniejszego gremium tworzącego standardy sprawozdawcze na świecie.

Jednocześnie wprowadzenie do systemu raportowania elementów zrównoważonego rozwoju może przyczynić się również do poprawy wizerunku przedsiębiorstwa oraz biznesu jako całości, ponieważ podkreśla, że „celem działalności nie jest po prostu wypracowanie zysku, ale wypracowanie go w celu zrobienia czegoś dobrego” (Handy, 2007, s. 74).

Literatura

- Blesener S. (2011), *Connecting the dots*, „Communication World”, September–October.
- Druckman P., Fries J. (2010), *Integrated reporting: the future of corporate reporting?*, [in:] R.G. Eccles, B. Cheng, D. Saltzman (eds.), *The Landscape of Integrated Reporting. Reflections and Next Steps*, Harvard Business School, Cambridge, Massachusetts.
- Eccles R.G., Armbruster K. (2011), *Integrated reporting in the cloud*, „IESE Insight”, first quarter, issue 8.
- Eccles R.G., Krzus M.P. (2010), *Integrated reporting for a sustainable strategy*, „Financial Executive”, March.
- Handy Ch. (2007), *Jaki jest cel istnienia firmy?*, [w:] *Spoleczna odpowiedzialność przedsiębiorstw*, Helion, Gliwice.
- How do we communicate value?* (2011), „Chartered Accountants Journal”, November.
- IRC SA (2011), *Framework for Integrated Reporting and the Integrated Report. Discussion Paper*, 25 January.
- Jaruga A., Fijałkowska J. (2003), *Kapitał intelektualny – wyzwanie rachunkowości*, „Rachunkowość”, nr 11.
- KPMG (2010), *Integrated Reporting. Closing the Loop of Strategy*, London.
- KPMG (2011), *Integrated Reporting. Performance Insight through Better Business Reporting*, issue 1, London.
- Michalak M. (2010), *Tworzenie i pomiar wartości*, [w:] I. Sobańska (red.), *Rachunkowość zarządcza. Podejście operacyjne i strategiczne*, C.H. Beck, Warszawa.
- MSR 1 *Prezentacja sprawozdań finansowych*, [w:] *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej MSSF*, IFRS Foundation, Londyn 2011.
- Praktyczne stanowisko – komentarz zarządu*, [w:] *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej MSSF IFRS Foundation*, Londyn 2011.
- Rebooting Business: Valuing the Human Dimension* (2012), AICPA, CIMA, London, January.
- Verschoor C.C. (2011), *Should sustainability reporting be integrated?*, „Strategic Finance”, December.

Źródła internetowe

- IASB (2012), *Agenda consultation – feedback from users of financial statements*, Staff Paper, 26 January, <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/5966F5CF-F632-447E-B05D-3F6871DAA723/0/AC0112b05B.PDF> (dostęp: 15.02.2012).
- IIRC (2011), *Towards Integrated Reporting – Communicating Value in the 21st Century*, http://theiirc.org/wp-content/uploads/2011/09/IR-Discussion-Paper-2011_spreads.pdf (dostęp: 20.02.2012).
- Loi n° 2010-788 du 12 juillet 2010 portant engagement national pour l'environnement* (Ustawa nr 2010-788 z dnia 12 lipca 2010 w sprawie narodowego zaangażowania w ochronę środowiska) NOR: DEVX0822225L, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT00022470434> (dostęp: 25.02.2012).
- Prince's Accounting for Sustainability Project, *Current Activities*, <http://www.accountingforsustainability.org/> (dostęp: 18.02.2012).
- Sustainability South Africa, <http://www.sustainabilitysa.org/IntegratedReporting/ReferenceSourcesonIntegratedReporting.aspx> (dostęp: 22.02.2012).
- 2012 Global 100 List*, <http://www.global100.org/annual-lists/2012-global-100-list.html> (dostęp: 23.02.2012).

Streszczenie

Zintegrowany raport łączy w sobie istotne informacje na temat strategii, zarządzania, efektywności i perspektyw organizacji tak, by odzwierciedlić ekonomiczny, społeczny i środowiskowy kontekst jej funkcjonowania. Sprawozdanie ma przedstawić jasno i zwięźle sposób, w jaki przedsiębiorstwo jest zarządzane i jak tworzy wartość. Celem artykułu jest uchwycenie koncepcji zintegrowanego raportowania i jej analiza na bazie przeglądu dostępnej literatury, jak również próba wypromowania wizji zintegrowanej, narracyjnej sprawozdawczości przedsiębiorstwa. Raport zintegrowany oferuje bowiem możliwość skupienia sprawozdawczości biznesowej wokół zagadnień strategii i tworzenia wartości oraz pozwala na prezentację sposobu wykorzystania kapitału czy też zakresu dokonywania w firmie potencjalnych inwestycji. W efekcie sprawozdanie zintegrowane, wzmocnione poparciem ze strony Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, wydaje się być kolejnym krokiem na drodze dalszego rozwoju sprawozdawczości korporacyjnej.

Słowa kluczowe: sprawozdawczość zintegrowana, Międzynarodowa Rada ds. Sprawozdawczości Zintegrowanej, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, komentarz zarządu.

Summary

Integrated reporting: the concept of reporting business performance for the needs of 21st century

Integrated reporting brings together material information about an organization's strategy, governance, performance and prospects in a way that reflects the commercial, social and environmental context within which it operates. It provides a clear and concise representation of how an organization demonstrates stewardship and how it creates and sustains value. This article captures and analyses the concept of integrated reporting through literature review and focuses on efforts to promote the vision of a narrative integrated report. Integrated reporting offers the opportunity to centre business reporting on strategy and value creation, to demonstrate how the business uses capital and the extent to which they should continue to be invested in the business. In fact, integrated reporting, enhanced by IASB support, appears to be the next step in the corporate reporting journey.

Keywords: integrated reporting, International Integrated Reporting Council, International Financial Reporting Standards, management commentary.

